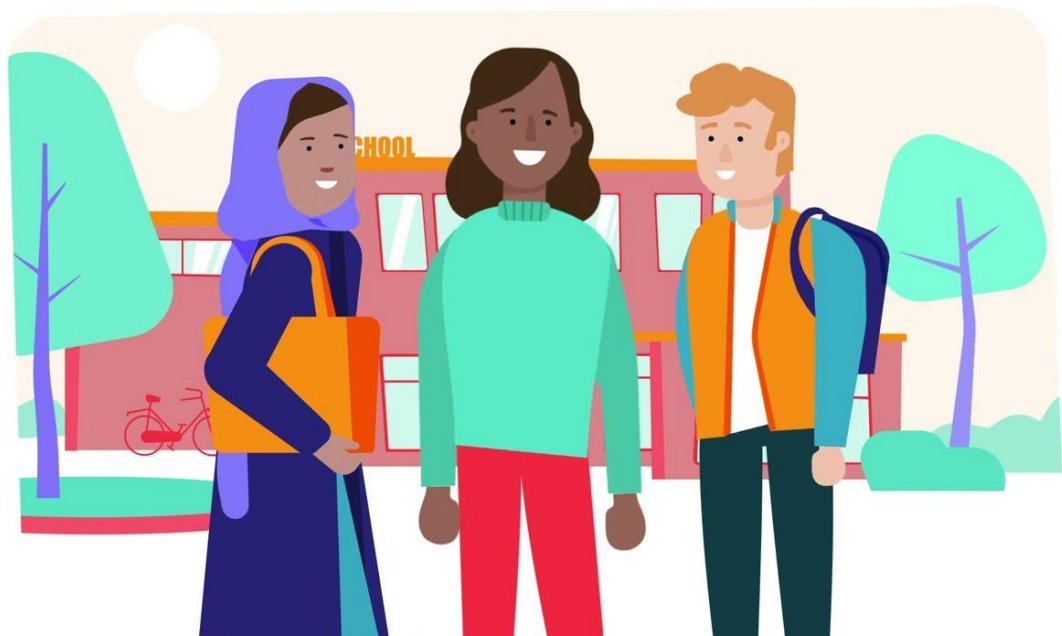

Motivatie voor een zorgopleiding vanuit het perspectief van VO- leerlingen

Zorg en Welzijn Plein (2022)

Nicole de Boer: onderzoeker lectoraat Klantenperspectief in Ondersteuning en Zorg (KIOZ);
Windesheim Almere

Esmée Fleurke: student-assistent lectoraat KIOZ; Windesheim Almere

September 2025

Samenvatting

In dit onderzoek van de Werkplaats Sociaal Domein (WSD), Lectoraat KIOZ (Windesheim Almere), is onderzocht wat de motivatie van VO-leerlingen is om wel of niet te kiezen voor een opleiding en beroep in de zorg. Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in het beeld dat leerlingen hebben van de zorgsector en de factoren die hun studiekeuze beïnvloeden. De centrale onderzoeksvraag luidt: 'Wat is de motivatie van VO-leerlingen om wel of niet te kiezen voor een opleiding en beroep in de zorg?' Om deze vraag te beantwoorden is er een enquête afgenomen onder VO-leerlingen.

De resultaten laten zien dat een groot deel van de VO-leerlingen hun studiekeuze maakt samen met hun ouders en door middel van informatie via internet en open dagen. Het beeld en de verwachtingen van een opleiding of beroep, evenals de beschikbaarheid van informatie, zijn hierbij de meest bepalende factoren. Andere elementen zoals baankansen en eigen ervaringen spelen eveneens een rol, terwijl inkomen, praktische zaken en de invloed van klasgenoten van geringe betekenis zijn. Ook het beroep van familieleden heeft weinig invloed op de keuze. Binnen de voorkeuren komt de richting gezondheid, welzijn en sport vaak naar voren, maar slechts een beperkt deel van de leerlingen kiest daadwerkelijk voor een zorgopleiding zoals verzorgende IG of verpleegkunde. De motivatie hiervoor ligt met name in persoonlijke ervaringen, de wens om anderen te helpen en het zien van de opleiding als een goede basis voor verdere studie. Leerlingen die geen zorgopleiding overwegen, geven gebrek aan interesse, geschiktheid of alternatieve carrièreplannen als belangrijkste redenen. Het beeld van zorgberoepen onder leerlingen wordt sterk gevormd door media en verhalen uit de omgeving. Positief worden vooral het helpen en werken met mensen benoemd, terwijl ADL-zorg, werkdruk en onregelmatige diensten als onaantrekkelijk worden beschouwd. Daarnaast blijkt dat een aanzienlijk deel van de leerlingen beperkte kennis heeft van de zorgsector, in het bijzonder van de geestelijke gezondheidszorg. Tot slot geven leerlingen aan dat het aantrekkelijker maken van zorgopleidingen kan worden bevorderd door gerichte voorlichting en door beleidsmaatregelen die inspelen op werkdruk en tekorten in de sector. Hiermee wordt duidelijk dat er weliswaar interesse bestaat in zorg en welzijn, maar dat negatieve beelden en beperkte kennis de daadwerkelijke keuze voor een zorgopleiding beperken.

Er is een relatief kleine deelnemende groep leerlingen voor deze enquête wat van invloed is op de generaliseerbaarheid. Daarbij nemen er vooral leerlingen deel die vmbo-TL, havo of vwo volgen, en wordt de visie van de groep basis en vmbo-kader niet meegenomen binnen dit onderzoek. Het feit dat vwo-leerlingen een groot deel uitmaakte van het onderzoek is van invloed op de resultaten, gezien veel vwo'ers kiezen voor een wo-opleiding.

De aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek richten zich op het verbeteren van de beeldvorming van een zorgopleiding en het beter duiden van de diversiteit aan zorgprofessionals. Het gaat hierbij om het onderscheiden van de werkzaamheden tussen verscheidende professionals in de gezondheidszorg.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inleiding.....	4
Hoofdstuk 1 Methodologie.....	5
1.1 Onderzoekdoelen en dataverzamelmethode.....	5
1.2 Onderzoeksopzet.....	5
Hoofdstuk 2 Resultaten	6
2.1 Algemene resultaten	6
2.2 Resultaten omtrent het kiezen van een opleiding	6
2.3 Resultaten omtrent opleidingen in de zorg	9
Hoofdstuk 3 Conclusie	18
Hoofdstuk 4 Discussie en aanbevelingen.....	20
4.1 Discussie	20
4.2 Aanbevelingen	20
Literatuurlijst.....	21

Inleiding

Er is wereldwijd een tekort aan zorgprofessionals, wat een urgent probleem vormt voor de gezondheidszorg (Rohatinsky & Jahner, 2016). Factoren die verband houden met de toenemende vraag naar verpleegkundigen zijn onder andere vergrijzing, onbevredigende arbeidsomstandigheden en een onvoldoende beloning voor het werk (Roth et al., 2022). Ook in Nederland neemt dit tekort toe, aldus het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2024). Het ministerie voorziet een tekort van 135.000 zorgprofessionals in 2031, waarbij de grootste tekorten zich zowel op korte als lange termijn zullen voordoen bij verzorgenden (mbo-niveau 3) en bij mbo- en hbo-verpleegkundigen (niveau 4 en 6). Ondanks deze zorgwekkende cijfers zijn er nog geen concrete oplossingen voor dit tekort. In een Kamerbrief wordt wel aangegeven dat het beroep in de zorg aantrekkelijker gemaakt moet worden (Molenaar & van Reijswoud, 2022). Dit sluit aan bij de bevindingen van van Schothorst-van Rokel et al. (2018), die stellen dat het essentieel is om het verpleegkundig beroep aantrekkelijk te maken en te behouden. De eerste stappen in het maken van een studiekeuze worden gemaakt onder VO-leerlingen, het is van belang om zich te krijgen op hun beeld en motivatie om te kiezen voor een opleiding en beroep in de zorg.

In dit kader voert de Werkplaats Sociaal Domein (WSD) van Windesheim Almere, Lectoraat Klantenperspectief en Ondersteuning in Zorg (KIOZ), onderzoek naar verschillende thema's binnen de Human Capita Agenda (HCA), met de projectnaam: 'Iedereen Zorgt'. Eén van deze thema's betreft het onderzoeken van de motivatie van VO-leerlingen om te kiezen voor een opleiding in de zorg. De overkoepelende onderzoeksvraag is: 'hoe kunnen middelbare scholen, het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), het hoger beroepsonderwijs (hbo) en zorgorganisaties bijdragen aan de motivatie van leerlingen in het voortgezet onderwijs om te kiezen voor een vervolgopleiding in zorg en welzijn?'

Dit onderzoeksverslag richt zich op het achterhalen van het beeld en de motivatie om wel of niet te kiezen voor een opleiding en beroep in de zorg. De centrale onderzoeksvraag binnen dit onderzoek is: 'Wat is de motivatie van VO-leerlingen om wel of niet te kiezen voor een opleiding en beroep in de zorg?'

Hoofdstuk 1 bestaat uit een beknopte beschrijving van de methodologie. In Hoofdstuk 2 staan de resultaten van de enquête beschreven, aanvullend staat de conclusie weergegeven in Hoofdstuk 3. Ten slotte zal de discussie aan bod komen in Hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 1 Methodologie

1.1 Onderzoekdoelen en dataverzamelmethode

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen wat de motivatie van VO-leerlingen zijn om te kiezen voor een opleiding en beroep in de zorg. Hierbij is het grotere onderzoeksdoel hoe het onderwijs, in dit geval, VO-scholen kunnen bijdragen aan de motivatie van leerlingen om te kiezen voor een opleiding in de zorg. De informatieverzamelingsmethode die hiervoor is gebruikt betreft een enquête onder VO-leerlingen.

1.2 Onderzoeksopzet

Onder de VO-leerlingen is als eerste deel een enquête afgenomen, als vervolg zullen er ook interviews worden afgenomen. Deze kwalitatieve data zal onderdeel worden van het tweede deel van dit onderzoek.

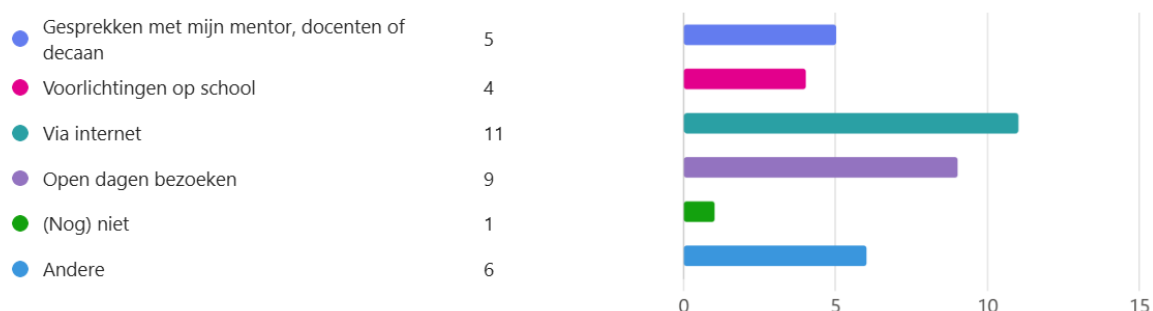
Hoofdstuk 2 Resultaten

2.1 Algemene resultaten

1. Er zijn 21 respondenten op de enquête, waarbij allen toestemming geven voor het gebruiken van de gegevens voor onderzoeken en eventueel vervolgonderzoek binnen Windesheim. Echter hebben twintig respondenten antwoord gegeven op de vragen, wat betekent dat één respondent na deze eerste vraag de enquête niet verder heeft ingevuld.
2. Huidig niveau binnen het VO:
 - a. 40% van de leerlingen volgt het vwo;
 - b. 40% van de leerlingen volgt mavo/vmbo TL;
 - c. 20% van de leerlingen volgt havo;
 - d. Dit betekent dat er geen respondenten zijn die momenteel binnen het VO basis of kader volgen.
3. Leerjaar:
 - a. Derde leerjaar: 20% van de respondenten;
 - b. Vierde leerjaar: 45% van de respondenten;
 - c. Vijfde leerjaar: 30% van de respondenten;
 - d. Zesde leerjaar: 5% van de respondenten.
4. Leeftijd:
 - a. De gemiddelde leeftijd is afgerond 16 jaar;
 - b. Zowel de mediaan als de modus van de leeftijdsverdeling komt uit op 16 jaar.
5. Geslacht:
 - a. 65% van de respondenten geeft aan vrouw te zijn;
 - b. 35% van de respondenten geeft aan man te zijn.
6. Gemeente waar de respondenten woonachtig zijn:
 - a. 95% van de respondenten is woonachtig in de gemeente Almere;
 - b. De overige 5% is woonachtig in Lelystad.

2.2 Resultaten omtrent het kiezen van een opleiding

Hoe zijn de respondenten bezig met het kiezen van een opleiding?

Figuur 1

Wijze waarop respondenten bezig zijn met een studiekeuze

In Figuur 1 staan de resultaten van deze vraag weergegeven in een staafdiagram. De respondenten konden bij deze vraag meerdere antwoorden kiezen. Relatief gezien maken de respondenten het meeste gebruik van het internet voor de keuze van een opleiding, dit betreft 31%. Daarbij is het

bezoeken van open dagen (25%) ook een wijze waarop de respondenten bezig zijn met een studiekeuze. Er zijn ook zes respondenten die gekozen hebben voor de antwoordmogelijkheid 'andere', hierin komt naar voren dat vijf van deze respondenten al een keuze gemaakt hebben. De andere respondent benoemt familie te betrekken. Gesprekken met mentoren, docenten of de decaan en voorlichtingen op school wordt in mindere mate gekozen, respectievelijk door 14% en 11%. Eén respondent geeft aan (nog) niet bezig te zijn met het kiezen van een opleiding.

Met wie maken de respondenten hun studiekeuze?

Tabel 1

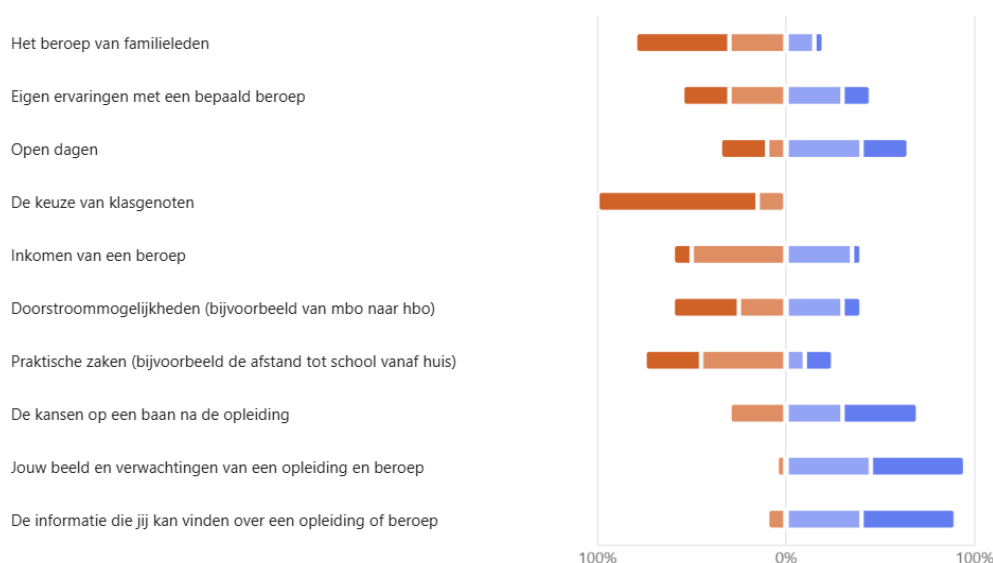
Met wie de studiekeuze gemaakt wordt

Met wie?	Frequentie (n):	Percentage (%):
Alleen	10	37%
Samen met mijn ouders/verzorgende	11	41%
Samen met mijn vrienden	3	11%
Samen met mijn mentor of decaan	2	7%
Andere	1	4%

In Tabel 1 staat beschreven met wie de respondenten hun studiekeuze maken. Ook bij deze vraag konden de respondenten meerdere antwoorden kiezen. De meeste leerlingen maken de studiekeuze alleen en/of samen met ouders/verzorgende. In mindere mate geven de respondenten aan om deze keuze te maken met vrienden, mentor of decaan. Eén respondent koos voor de antwoordmogelijkheid 'andere', hierbij wordt het volgende genoemd: 'mentoren/ouders'.

In welke mate hebben bepaalde factoren invloed op het maken van een studiekeuze?

● Niet van toepassing ● Een beetje ● Gemiddeld ● Heel veel

Figuur 2

Factoren van invloed op het maken van een studiekeuze

De respondenten konden bij deze vraag bij elk thema benoemen in welke mate dit van invloed is, de antwoordmogelijkheden staan beschreven in de legenda van Figuur 2.

In Figuur 2 is weergegeven dat het beeld en verwachtingen van een opleiding en beroep (45% gemiddeld en 50% heel veel) en de beschikbare informatie (40% gemiddeld en 50% heel veel) in grote mate van invloed blijkt te zijn op de studiekeuze van de respondenten. Daarbij komt naar voren dat ook de baankansen, open dagen en eigen ervaringen met een beroep door de respondenten als factoren van invloed worden gekozen. Daarentegen is het beroep van familieleden en de keuze van klasgenoten bij veel respondenten niet van toepassing, respectievelijk 50% en 85%. Het inkomen van een beroep en praktische zaken kiest een aanzienlijk deel van de respondenten als zijnde aspecten met een beetje invloed op de studiekeuze, wat respectievelijk neerkomt op 50% en 45%.

Hebben de respondenten al duidelijk welke opleiding zij willen volgen?

Tabel 2

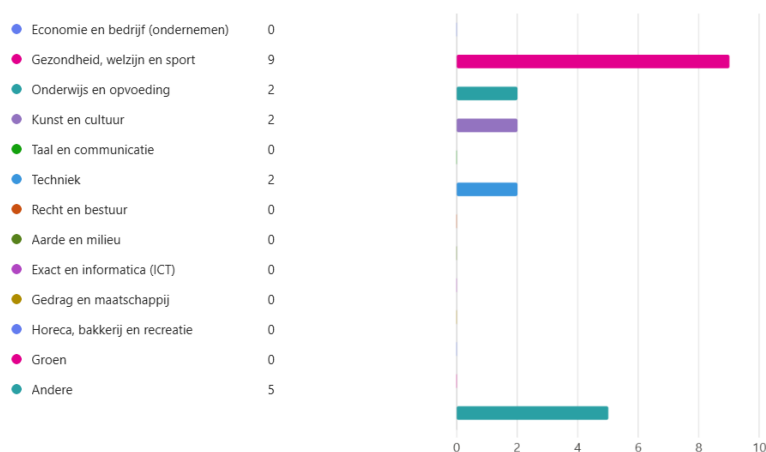
Duidelijkheid over de studiekeuze

Antwoordmogelijkheid:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Ja	17	85%
Nee	1	5%
Nog aan het twijfelen	2	10%

De gegeven antwoorden op de bovenstaande vraag staan weergegeven in Tabel 2. Hierin komt naar voren dat een groot deel (85%) van de respondenten al duidelijk heeft welke opleiding zij willen volgen. In mindere mate geven respondenten aan het nog niet te weten of te twijfelen, wat samen de overige 15% van de respondenten betreft.

Welke van de onderstaande gebieden (studierichtingen) lijken de respondenten het leukste om een opleiding in te volgen?

In Figuur 3 staan deze studierichtingen weergegeven, waarin staat weergegeven dat negen respondenten (45%) een voorkeur heeft voor een opleiding in gezondheid, welzijn en sport. Daarbij worden onderwijs en opvoeding, kunst en cultuur en techniek allen gekozen door twee respondenten (10%).

Figuur 3

Studierichtingen

Er zijn vijf respondenten die het antwoord ‘andere’ hebben gekozen, de volgende antwoorden worden gegeven: KMA of TU Delft, diergeneeskunde, journalistiek of travel, luchtvaart (piloot) en software development.

2.3 Resultaten omtrent opleidingen in de zorg

Overwegen de respondenten het volgen van de opleiding tot verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige?

Tabel 3

Overwegen van het volgen van een zorgopleiding

Antwoordmogelijkheid:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Ja	2	10%
Nee	16	76%
Misschien (nog aan het twijfelen)	3	14%
Geen idee (nog niet weten)	0	0%

In Tabel 3 staan de resultaten beschreven, waarin 10% aangeeft een opleiding als verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige te overwegen. 14% is hierover nog aan het twijfelen, de overige 76% van de respondenten overweegt het volgen van één van deze zorgopleidingen niet.

De respondenten die het antwoord ‘ja’ hebben gekozen hadden een open antwoordmogelijkheid om hun motivatie voor het volgen van één van deze zorgopleidingen toe te lichten. Hierbij worden de volgende antwoorden gegeven:

“Omdat ik deze opleiding voor veel opleidingen eerst gevolgd moet hebben en ik weet nog niet precies wat ik wil dus het is een goede opleiding waar ik kan gaan kijken wat ik wil.”

“Heb eigen ervaring met de ouderenzorg en help graag mensen waardoor ik mij erg interesseren in de ouderenzorg en ziekenhuizen.”

Hierin komt naar voren dat het volgen van een zorgopleiding wordt gezien als een basis voor een vervolgopleiding en het een mooie opleiding is om te kijken wat de respondent graag wil doen. Daarbij komt naar voren dat een respondent zelf ervaring heeft in de zorg en graag mensen te helpen.

Bovendien kregen deze twee respondenten de vraag hoe groot de kans is dat zij de opleiding tot verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige gaan volgen, waarop de cijfers 9 en 10 werden gegeven.

De respondenten die hebben aangegeven te twijfelen kregen ook de mogelijkheid om dit toe te lichten. Hierbij werden de volgende antwoorden gegeven:

“Ik wil waarschijnlijk een muziekstudie doen, maar ben ook altijd geïnteresseerd geweest in de medische sector dus ik denk ook na over geneeskunde of evt verpleegkundige.”

“Misschien wil ik toch iets anders doen mr weet nog niet zeker.”

“Ik wil misschien de HBO-V doen als ik niet binnenkom voor de selectie voor geneeskunde.”

Bij twee respondenten komt vooral naar voren het nog niet goed te weten door het overwegen van een andere opleiding. Daarbij komt naar voren dat het als een plan B wordt gezien bij het niet toegelaten worden bij geneeskunde.

Ten slotte kregen ook de respondenten die aangaven geen opleiding tot verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige te willen volgen de mogelijkheid om hier een toelichting over te geven. Dit betreft zestien respondenten, waarbij de gegeven antwoorden zijn geclusterd tot een aantal redenen:

Tabel 4

Redenen voor het niet willen volgen van een opleiding tot verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige

Antwoord:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Geen interesse	7	50%
Al een duidelijke andere studiekeuze/carrière	4	29%
Niet geschikt/niet aankunnen	3	21%

Tabel 4: redenen voor het niet willen volgen van de opleiding verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkunde

Een aantal antwoorden die werden gegeven:

<i>“Omdat ik geen verpleegster wil worden. Mijn droom is om tandarts te worden, vandaar dat ik wel deze richting op ga maar niet als verpleegster.”</i>
<i>“Ik wil naar de uni.”</i>
<i>“Ik kan niet zo goed tegen dingen als bloed en infecties. Ik vind dingen al gauw een beetje viezig.”</i>

Zijn er andere zorgberoepen die de respondenten aanspreekt? En waarom?

Er zijn een aantal respondenten die meerdere zorgberoepen hebben geantwoord, wat maakt dat er meer antwoorden gegeven zijn dan respondenten. Dit staat weergegeven in Tabel 5, de percentages zijn afgeronde waarden.

Tabel 5

Aansprekende opleidingen in de zorg

Beroep:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Dokter of chirurg	5	20%
Doktersassistente	1	4%
Verpleegkundige	2	8%
Tandarts of orthodontist	3	12%
Diergeneeskunde	3	12%
Fysiotherapeut	1	4%
Psycholoog	1	4%
Jongerenwerker	1	4%
Klinische technologie/AI in de zorg/systemen binnen de zorg	3	12%
Ambulancezorg	1	4%
Geen	4	16%

Vanuit deze resultaten komt naar voren dat dokter of chirurg wordt gezien als een aansprekend beroep in de zorg. Waarbij tandarts of orthodontist, diergeneeskunde en klinische technologie (of een andere vorm van technologie binnen de zorg) een aantal keren wordt genoemd. Er zijn vier respondenten die geen enkel beroep in de zorg aansprekend vinden.

Een groot deel van de respondenten geeft geen toelichting, echter zijn de onderstaande een aantal die wel worden genoemd:

“Ik wil graag arts worden, omdat je dan echt de eindverantwoordelijkheid hebt, echt de diepte in kan duiken en ook veel kan betekenen qua wetenschappelijk onderzoek, meer dan bij verpleegkunde.”

“Jeugd- jongerenwerker, omdat je minder op theorie focust.”

“Arts, klinische technologie, psychologie. Omdat ik de medische wereld heel interessant vindt en heel erg houd van mensen helpen, ook op geestelijk vlak (psychologie).”

“Doktersassistente. Omdat het veel variatie heeft.”

“Tandarts. Door familie en gezondheid. Ook lijkt het me interessant. Een andere optie blijft voor mij dierenarts.”

Wat is het beeld van een verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige volgens de respondenten?

De gegeven antwoorden door de respondenten zijn geclusterd in een aantal zaken die veelal genoemd worden, zie hiervoor Tabel 6. De percentages zijn afgerond naar hele getallen. Bij het clusteren van de gegeven antwoorden is er onderscheid gemaakt tussen ADL en het helpen en (ver)zorgen van mensen. De respondenten die specifieke voorbeelden noemden van ADL, zoals wassen en aankleden werden ingedeeld binnen ADL, net zoals de respondenten die zelf het woord ADL gebruikten. Er waren ook respondenten die een algemener antwoord gaven, zoals het helpen van mensen. Dit is onderverdeeld in deze categorie.

Tabel 6

Beeld en/of taken van een verzorgende IG en/of verpleegkundige

Beeld en/of taken van een verzorgende en/of verpleegkundige	Frequentie (n):	Percentage (%):
ADL	9	25%
Zorgplannen maken/rapporteren	1	3%
Het helpen en (ver)zorgen van/voor mensen	12	33%
Het bieden van een luisterend oor	3	9%
Verpleegtechnische handelingen (bijvoorbeeld medicijnen geven, infuus zetten etc.)	7	21%
Ondersteunen van de dokter	1	3%

Opereren/fysieke of mentale gezondheid onderzoeken van een patiënt	3	9%

Het beeld dat het meeste heerst omtrent een verzorgende en/of verpleegkundige is het helpen en (ver)zorgen van/voor mensen, dit wordt twaalf keer genoemd, wat neerkomt op 33% van de gegeven antwoorden. Ook ADL en verpleegtechnische handelingen komen respectievelijk neer op 25% en 21% van de antwoorden. Daarbij geven drie respondenten aan het beeld te hebben van het opereren of onderzoeken van een ziekte bij een patiënt.

Een aantal antwoorden die worden gegeven zijn:

<i>“Verzorgende: meer met zieke mensen (geestelijk zoals dementie) ouderen, ect. Verpleegkundige: in ziekenhuis op patiënten zorgen (infuus aanbrengen, dingen vermelden, ect.)”</i>
<i>“Mensen helpen (denk bijv. aan opereren, mensen helpen douchen/aankleden, koken, klusjes die ze zelf niet kunnen doen).”</i>
<i>“Ondersteuning bieden in de zorg, ondersteunen van de arts, luisterend oor voor de patiënt, mensen helpen met standaarddingen zoals wassen, jezelf onderhouden. Als verpleegkundige de arts ondersteunen met bijv. medicijnen geven, infuus etc.”</i>

Het beeld van een beroep in de zorg in een aantal steekwoorden volgens de respondenten:

De steekwoorden genoemd door de respondenten omtrent het beeld in de zorg zijn onderverdeeld in thema's (zie Tabel 7), waarbij een bijbehorende frequentie genoemd staat. Dit is het aantal keren dat er een steekwoord passend bij het betreffende thema wordt genoemd. Daarachter staan de steekwoorden, waarbij sommige woorden meer dan één keer benoemd is.

Tabel 7

Het beeld van een beroep in de zorg

Thema:	Frequentie (n):	Genoemde steekwoorden:
Helpen/mensen ondersteunen	7	Mensen helpen beter maken, helpen, hulp bieden, problemen oplossen, mensen gelukkig maken
Zorg/verzorging	8	Zorg, verzorgen, basisverzorging, hulp
Doelgroep	4	Bejaarden, zorgen voor mens en dier, ziekenhuis
Persoonlijke eigenschappen	13	Zorgzaam, empathie, geduldig, behulpzaam, begripvol, liefdevol, luisteren, helpend, zorgende
Waarde van het beroep	8	Belangrijk, dankbaar werk, vooruitgang, belangrijk voor de maatschappij, door de mens voor de mens, verantwoordelijkheid, bevredigend
Medisch/kennis	7	Medisch, ziekte, operatie, medicijn, veel kennis, biologie

Algemeen beeld van het beroep	10	Moeilijk, stressvol, zwaar werk, heel druk, snel nadenken, veel hetzelfde doen, teamwork, samenwerken, afwisselend
Doel/persoonlijke motivatie	3	Doen wat je leuk vindt/goed in bent, doel, genezen

In Tabel 7 komt naar voren dat respondenten veel woorden noemen omtrent persoonlijke eigenschappen van iemand met een beroep in de zorg. Daarbij komen ook de thema's helpen/mensen ondersteunen, zorg/verzorging, waarde van het beroep, medisch/kennis en het algemene beeld van het beroep meermaals voorbij. Hierin is aan de steekwoorden te zien dat er omtrent het algemene beeld van het beroep voornamelijk uitdagingen in de zorg worden beschreven. Tegelijkertijd wordt ook in relatief hoge frequentie, namelijk acht, ook de waarde van het beroep beschreven.

De reden dat de respondenten dit beeld hebben gevormd:

In Tabel 8 staat beschreven wat maakt dat de respondenten een bepaald beeld hebben omtrent een beroep in de zorg. De percentages zijn afgerond op hele getallen, het was een open antwoord, waardoor respondenten meerdere redenen konden benoemen. Deze redenen zijn geclusterd tot een aantal, gezien er veel overeenkomstige antwoorden werden gegeven.

Tabel 8

Redenen van het gevormde beeld van een beroep in de zorg

Reden:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Films, series, televisie en/of media	7	26%
Eigen ervaringen	4	15%
Nabije omgeving, bijv. familie, school etc.	6	22%
Verhalen gelezen en gehoord/standaard beeld	5	19%
Overig	5	19%

Het voornaamste beeld omtrent een beroep in de zorg werd bij de respondenten gevormd door films, series, televisie en/of media. Dit wordt zeven keer genoemd, wat 26% betreft van alle gegeven redenen. Daarbij speelt ook de nabije omgeving en gelezen of gehoorde verhalen, waarbij ook werd benoemd dat dit het 'standaard' beeld is van de zorg. Er werd echter niet verder gespecificeerd van waar deze verhalen zijn gelezen en van wie de verhalen zijn gehoord. Er werden een aantal antwoorden gegeven die niet ingedeeld konden worden bij de categorieën. Deze respondenten benoemen voornamelijk het beeld dat zij hebben en wat zij hiervan vinden en wat minder de onderliggende redenen, bijvoorbeeld de volgende twee antwoorden:

"Omdat ik het een belangrijk beroep vindt en grotendeels is het voor mensen zorgen en er zijn voor mensen."

“Je neemt veel verantwoordelijkheid als je iemand verzorgt. Ik vind ook dat de meeste mensen die verzorgd moeten zijn bejaarden. Ik begrijp dat er ook mensen met handicap en andere problemen/ziektes zijn, maar de bejaarden maken het grootste deel uit.”

Wat weten de respondenten over de gezondheidszorg (bijvoorbeeld de huisarts, verpleeghuis of de geestelijke gezondheidszorg)?

De gegeven antwoorden zijn verdeeld in een aantal veelvoorkomende genoemde aspecten, weergegeven in Tabel 9. Onderaan de tabel staan ook nog een aantal antwoorden die niet onderverdeeld konden worden.

Tabel 9

Kennis over de gezondheidszorg

Antwoord:	Frequentie (n):	Percentage (%)
Niets – niet veel	6	22%
Veel	1	4%
Geen specifieke kennis, alleen de standaard dingen	2	7%
Het is zwaar werk en de inspanning van werknemers is goed	2	7%
Zorgen voor mensen die het nodig hebben, met gezondheidsproblemen	9	33%
Geen specifieke kennis, alleen de standaard dingen	2	7%
Positieve waardering, zoals mooie beroepen, belangrijk werk etc.	4	15%
Er wordt veel geld verdient door het genezen van mensen	1	4%

Er waren een aantal respondenten die een toelichting gaven per onderdeel van de voorbeelden uit de gezondheidszorg, het betreft de volgende antwoorden:

“Over huisartsen heb ik zelf geen goede ervaring en niet door mijn ouders maar eerder over hun antwoorden en oplossingen (paracetamol), over verpleeghuizen vindt ik het goed dat mensen voor andere zorgen, meestal zijn dat ouderen. En tot slot over het geestelijke heb ik niet bepaald veel verstand.”

“Huisarts weet ik niet veel van, mensen komen daar als eerste naartoe met klachten, verpleeghuis weet ik dat er heel veel tekorten zijn waardoor het voor ouderen/patiënten niet altijd een fijne plek is. Geestelijke gezondheidszorg weet ik niet heel vele van.”

‘Huisarts doet constatering en geeft medicijnen. Verpleeghuis verzorgt mensen waar niet meer op geopereerd wordt. Geestelijke gezondheidszorg gaat over mensen met een geestelijke achterstand en die worden geholpen.’

Wat spreekt de respondenten aan in de gezondheidszorg?

Tabel 10

Aansprekende aspecten in de gezondheidszorg

Antwoord:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Werken met mensen en hen helpen, en eventueel genezen	12	50%
Het gebruik van AI	1	4%
Huisarts	2	8%
Medische handelen	1	4%
Geestelijke gezondheidszorg en ziekenhuis	1	4%
Flexibiliteit, veel mogelijkheden tot ontwikkeling	2	8%
Afwisseling/actie	1	4%
Medische theorie	1	4%
Niets	3	12,5%

In Tabel 10 staan de aansprekende aspecten van de gezondheidszorg beschreven volgens de respondenten. De percentages zijn afgerond op gehele getallen. De helft van de antwoorden betreft het werken met mensen en hen helpen. 12,5% van de respondenten benoemd niets aantrekkelijk te vinden aan de gezondheidszorg. Verder worden er diverse aspecten genoemd, zoals medisch handelen en het gebruik van AI.

Wat spreekt de respondenten niet aan in de gezondheidszorg?

Tabel 11

Niet-aansprekende aspecten van de gezondheidszorg

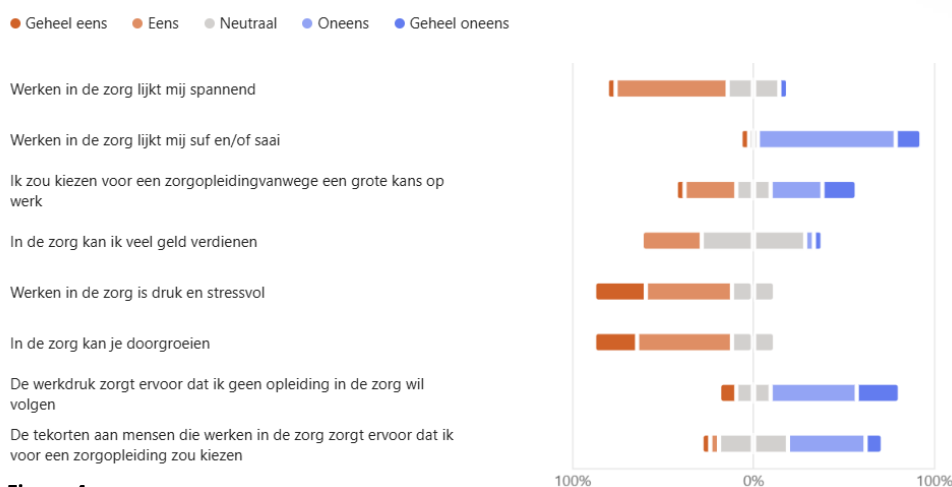
Antwoord:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Verpleeghuis	1	4%
ADL (wassen, opruimen van ontlasting)	4	17%
Het werken met zieke mensen in slechte toestand	1	4%
De mensen (niet de dokters)	2	8%
Het moment van falen, wanneer er geen oplossingen meer zijn (ongeneeslijk ziek), slecht nieuws brengen	2	8%
Huisarts	1	4%
Van alles	1	4%
Taken	1	4%
De geestelijke gezondheidszorg	2	8%

Het onderschatten van bepaalde zaken, bijv. geen diagnose stellen/medicatie.	1	4%
Een dokter	1	4%
Veel druk op de zorg en onregelmatige, lange diensten	3	13%
Elke dag andere patiënten	1	4%
Niet veel kunnen doen, dezelfde klachten komen langs, behoefte aan meer uitdaging	1	4%
Dat je moet vaccineren	1	4%
Competitiviteit voor opleidingsplekken in het artsen vak	1	4%

In Tabel 11 staan de antwoorden beschreven omtrent de niet-aansprekende aspecten van de gezondheidszorg. De percentages zijn afgerond op hele getallen. De gegeven antwoorden zijn zeer divers, er zijn echter twee antwoorden die wat vaker genoemd worden. Dit betreft ADL-zorg, waarbij ook specifiek mensen wassen genoemd wordt en het opruimen van ontlasting. Dit geeft 17% van de respondenten aan. Bovendien komt ook de druk in zorg en de onregelmatige, lange diensten vaker aan bod, namelijk door 13% van de respondenten.

In welke mate zijn de respondenten het eens met stellingen over de zorg?

In Figuur 4 staan een aantal stellingen beschreven, waarbij de respondenten konden aangeven in welke mate zij het hiermee eens zijn. Hieruit komt naar voren dat het overgrote deel van de respondenten werken in de zorg niet suf en/of saai lijkt. Daarbij laat de figuur zien dat de werkdruk er niet voor zorgt dat de respondenten geen opleiding zouden kiezen in de zorg. Tegelijkertijd zouden de respondenten er ook niet voor kiezen om een zorgopleiding te volgen vanwege de tekorten. Stellingen waarmee respondenten het voor een groot deel eens zijn is dat het hen spannend, druk en stressvol lijkt. Daarbij geven de respondenten ook aan dat de zorg doorgroeimogelijkheden biedt.

Figuur 4

Stellingen over de zorg

Hebben de respondenten een idee over hoe een zorgopleiding of beroep in de zorg aantrekkelijker gemaakt kan worden voor jongeren?

Tabel 12

Ideeën over het aantrekkelijker maken van een zorgopleiding of beroep in de zorg

Antwoord:	Frequentie (n):	Percentage (%):
Nee	2	10%
Geen idee	3	15%

De overige respondenten geven de volgende antwoorden:

- Een beter beleid rondom de werkdruk en minder tekorten;
- Vlogs maken op internet plaatsen en wat iemand in de zorg moet doen;
- Hogere inkomsten en minder werkuren, vanwege het zware werk;
- De toelating makkelijker maken van bijvoorbeeld geneeskunde, gezien er tekorten zijn in de zorg;
- Door te verduidelijken dat een beroep in de zorg niet alleen artsen zijn, maar dat er veel verschillende beroepen zijn;
- Meer voorlichting op middelbare scholen, bijvoorbeeld door presentaties over verschillende onderdelen van de zorg, eventueel een rondleiding in een zorginstelling (bijv. ziekenhuis). Hierdoor ontstaat er een concreet idee over het beroep, gezien het nu best abstract is;
- Het aanbieden van de verschillende wegen, bijvoorbeeld sportfysiotherapeut;
- Groepen met mensen naar (middelbare) scholen sturen, gezien nu mogelijk veel mensen de nadelen en slechte dingen zien van de zorg en niet de leuke/positieve dingen. Er kan bijvoorbeeld een presentatie worden gegeven over zorgopleidingen en wat mensen in de zorg doen;
- Tijdens open dagen van scholen vaker dingen uitleggen aan de hand van praktische handelingen, wat een beeld geeft van hoe het werkt in de zorg en of dat aansprekend is;
- Betere werkomstandigheden en meer betaald krijgen;
- Aan jongeren de praktijk laten zien, zodat zij zich bijvoorbeeld op tijd realiseren dat zij bang zijn voor bloed;
- Door de leuke kant van de zorg te laten zien;
- Meer informatie op scholen waar de opties gedeeld worden en wat het inhoudt, maar waarbij ook wordt verteld hoe het daadwerkelijk is;
- Meer aansprakelijk maken door speciale lessen te geven, mensen die hier verstand over hebben laten presenteren en meer praktisch verwerken, zodat mensen een keuze kunnen maken op basis van een realistisch idee.

Vervolgonderzoek:

Aan het einde van de vragenlijst konden de respondenten aangeven of zij mee wilden werken aan een vervolginterview van één uur; twee respondenten geven aan dit te willen.

Hoofdstuk 3 Conclusie

De meeste VO-leerlingen zijn bezig met hun studiekeuze door middel van het internet en het bezoeken van open dagen. Het grootste aandeel van de deelgenomen leerlingen maken een studiekeuze samen met ouders of een verzorgende, daaropvolgend zijn er ook relatief veel leerlingen die de keuze alleen maken. Kijkend naar factoren die in grote mate van invloed zijn op de studiekeuze van de VO-leerlingen komt naar voren dat het beeld en verwachtingen van een opleiding en beroep, en de beschikbare informatie in grote mate van invloed is. Factoren als baankansen, open dagen en eigen ervaringen met een beroep worden gezien als factoren die van invloed zijn op het maken van een studiekeuze. Het inkomen van het beroep en praktische zaken heeft een beetje invloed op het maken van een keuze. Het beroep van familieleden en de keuze van klasgenoten is bij een groot deel van de leerlingen niet van toepassing als factor van invloed op het maken van een studiekeuze. Het overgrote deel van de deelnemende leerlingen geeft aan te weten welke opleiding zij willen volgen. Hierbij geeft iets minder dan de helft van de leerlingen aan een voorkeur te hebben voor een opleiding in de studierichting gezondheid, welzijn en sport. Ook onderwijs en opvoeding, kunst en cultuur en techniek worden een aantal keren als voorkeur benoemd.

Een relatief klein aandeel van de leerlingen (10%) overweegt om een opleiding te kiezen tot verzorgende IG, mbo- of hbo-verpleegkundige. De motivatie hiervoor wordt als volgt beschreven; het wordt gezien als een mooie basis voor een vervolgopleiding, door persoonlijke ervaringen met de zorg en het willen helpen van mensen. Deze leerlingen waren vrij zeker de opleiding te gaan volgen, met de cijfers 9 en 10 als mate van waarschijnlijkheid. Er waren ook leerlingen die nog twijfelden over een opleiding in de zorg, wat komt door het nog overwegen van een andere opleiding. Ook wordt het genoemd als een plan B wanneer de toelating van geneeskunde niet lukt. De leerlingen die niet overwegen om een zorgopleiding te geven benoemen geen interesse te hebben, een duidelijke andere carrière voor zich zien en dat zij zichzelf niet geschikt vinden voor een opleiding en beroep in de zorg. Een klein aandeel van de leerlingen spreekt geen enkele opleiding in de zorg hen aan. Door leerlingen worden een aantal aansprekende opleidingen in de zorg, naast verzorgende IG of verpleegkundige, meermaals genoemd. Vooral dokter, vaak specifiek een chirurg, wordt wél als aansprekend gezien. Ook tandarts, orthodontist, diergeneeskunde en klinische technologie wordt benoemd door de leerlingen.

Het beeld dat er heerst onder de leerlingen van een verzorgende IG en/of verpleegkundige is het helpen en (ver)zorgen van of voor mensen. Ook ADL en voorbeelden van verpleegtechnische handelingen worden meermaals benoemd door de leerlingen. Wanneer de leerlingen in steekwoorden kunnen omschrijven wat het beeld is van een beroep in de zorg worden met name persoonlijke eigenschappen genoemd als zorgzaam en empathisch. Ook woorden als helpen en verzorgen komen veelal aan bod. Het beeld dat de leerlingen hebben over een beroep in de zorg wordt met name gevormd door films, series, televisie en/of media. Ook de nabije omgeving en gelezen of gehoorde verhalen is een belangrijk onderdeel van het gevormde beeld. Naast het zorgen voor mensen geeft bijna een vierde van de leerlingen aan niet veel of niets te weten over de gezondheidszorg, hierbij wordt specifiek door een aantal leerlingen benoemd weinig te weten over de geestelijke gezondheidszorg. Het meest aansprekende aan de gezondheidszorg vinden de leerlingen het werken met mensen en hen helpen. ADL-zorg, specifiek mensen wassen en het opruimen van ontlasting wordt als niet-aansprekend gezien door de leerlingen. De leerlingen geven ook aan de druk in de zorg en de onregelmatige, lange diensten als niet-aansprekend te zien in de

gezondheidszorg. Een groot deel van de respondenten geeft aan werken in de zorg niet suf en/of saai te lijken. De werkdruk zorgt er daarbij voor de VO-leerlingen niet voor dat zij geen zorgopleiding zouden kiezen, tegelijkertijd zouden zij er ook niet voor kiezen om een opleiding te volgen in de zorg vanwege de tekorten.

De leerlingen kregen de mogelijkheid om mee te denken over het toenemend aantrekkelijk maken van een opleiding en beroep in de zorg. Er werd onder andere genoemd dat de leerlingen meer voorlichting als bijdragende oplossing zien, ook beleid maken op de tekorten in de zorg werd genoemd.

Binnen de gehele enquêteresultaten komt naar voren dat de VO-leerlingen enerzijds een goed beeld lijken te hebben van een beroep in de zorg, bijvoorbeeld over ADL-zorg en passende eigenschappen bij iemand die werkzaam is in de zorg. Tegelijkertijd komt naar voren dat de leerlingen een beeld hebben vooral gevormd door films, series, televisie en/of media, wat uiteraard een vertekende weergave kan geven van werken in de zorg. Daarbij komt naar voren dat er een aandeel leerlingen aangeeft niet veel kennis te hebben over de gezondheidszorg. Over specifieke sectoren als de geestelijke gezondheidszorg zijn er relatief meer leerlingen die hier niets tot weinig over weten. Heb nu dit onderaan de conclusie toegevoegd om dat beter aan te duiden.

Hoofdstuk 4 Discussie en aanbevelingen

4.1 Discussie

Er hebben twintig leerlingen de enquête volledig ingevuld, wat een relatief klein aantal is. Dit is van invloed op de generaliseerbaarheid van dit gedane onderzoek. Daarbij is het belangrijk te benoemen dat niet alle niveaus van de middelbare school zijn gepresenteerd. De respondenten volgden grotendeels vwo of mavo/vmbo TL. Van de niveaus basis en vmbo kader deden er geen leerlingen mee. Gezien 40% van de leerlingen vwo'ers zijn is het belangrijk om te benoemen dat het grootste deel van de vwo-leerlingen ervoor kiest om naar het wetenschappelijk onderwijs (wo) te gaan. Er zijn echter sommige groepen vwo-leerlingen die er vaker voor kiezen om een hbo-opleiding te gaan doen, dit betreft vrouwen, vwo'ers zonder migratieachtergrond en vwo'ers met een gemiddeld laag eindexamencijfer en eerstegeneratiestudenten (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2024). Dit kan dus van invloed zijn op de resultaten, gezien er veel vwo-leerlingen deelnemen en het onderzoek zich richt op het volgen van een mbo- of hbo-zorgopleiding. In de antwoorden van de respondenten is namelijk ook terug te zien dat zij op sommige vragen antwoorden met 'ik wil graag naar de universiteit'. Daarbij zijn er ook geen deelnemende leerlingen die vmbo kader volgen, wat wel een belangrijke groep leerlingen is voor de motivatie om te kiezen voor een opleiding tot verzorgende IG (niveau 3). Het blijkt namelijk dat er geen realistisch beeld heerst over het beroep van een verzorgende IG (Van Wieringen et al., 2021).

Daarbij komt in de enquête naar voren dat er veel respondenten zijn die al redelijk goed weten wat zij als vervolgopleiding willen gaan doen. Dit kan invloed op de resultaten hebben, gezien deze respondenten de vragen bekijken vanuit dit referentiekader. Ook is er een deel van de respondenten die al weet dat zij de zorg in willen gaan, mogelijk zijn dit de respondenten die ook al een beeld hebben gevormd van een beroep in de zorg.

4.2 Aanbevelingen

Uit het onderzoek komt naar voren dat het beeld van een deel van de VO-leerlingen over opleidingen en beroepen in de zorg soms onduidelijk is of er heerst een beeld dat niet overeenkomt met de praktijk. De aanbevelingen om de opleidingen en beroepen in de zorg aantrekkelijker te maken hebben de VO-leerlingen zelf ideeën ingebracht. Gezien zij zelf de doelgroep zijn, fungeert dit als basis voor de aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek. Het betreft de volgende onderdelen:

- **Beeldvorming:** vlogs maken over werken in de zorg, voorlichting op middelbare scholen (bijv. door presentaties over verschillende sectoren in de zorg, rondleiding en/of kennismaking in de praktijk), mensen uit het werkveld naar middelbare scholen laten komen om de positieve aspecten van de zorg te belichten. Ook tijdens open dagen hier meer aandacht aan besteden, zodat er een realistisch beeld wordt gevormd.
- **Onderscheiden van de diversiteit aan zorgprofessionals:** duidelijkheid bieden over de taken van een dokter en overige zorgprofessionals. Zodat er een volledig beeld kan worden gegeven over de mogelijkheden, maar ook ter verduidelijking wat een verzorgende IG of verpleegkundige doet qua werkzaamheden.

In deze bovenstaande aanbevelingen ligt zowel een taak voor de praktijk bijvoorbeeld voor het geven van voorlichting, maar ook bij de VO-scholen om aandacht te besteden aan de beeldvorming van het volgen van een opleiding in de zorg.

Literatuurlijst

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2024, 8 mei). *Technisch rapport in- en doorstroommonitor Hoger Onderwijs 2023*. Rapport - Inspectie van het Onderwijs. Geraadpleegd op 24 september 2025, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/hoger-onderwijs/documenten/rapporten/2024/05/08/technisch-rapport-in-en-doorstroommonitor-hoger-onderwijs-2023>
- Molenaar, V. & Van Reijswoud, V. (2022). *Meer mannen in Zorgberoepen is essentieel*. *Skipr*, 15(3), 72–79. Geraadpleegd op 24 september 2025, van <https://doi.org/10.1007/s12654-022-0842-7>
- Rohatinsky, N.K. & Jahner, S. (2016, 1 maart) *Supporting nurses' transition to rural healthcare environments through mentorship*. PubMed. Geraadpleegd op 10 september 2025, van <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26953593/>
- Roth, C., Wensing, M., Breckner, A., Mahler, C., Krug, K., & Berger, S. (2022). *Keeping nurses in nursing: a qualitative study of German nurses' perceptions of push and pull factors to leave or stay in the profession*. *BMC Nursing*, 21(1). Geraadpleegd op 10 september 2025, van <https://doi.org/10.1186/s12912-022-00822-4>
- Van Schothorst-van Roekel, J., Weggelaar-Jansen, A.M., Meijndert Y. & Wallenburg, I. (2018). *Regieverpleegkundigen en functiedifferentiatie: werkt het in de praktijk?* *TVZ*, 128, 28–31. Geraadpleegd op 24 september 2025, van <https://doi.org/10.1007/s41184-018-0012-y>
- Van Wieringen, M., Kee, K., Nies, H., Gobbens, R., Groenewegen, P., & Beersma, B. (2021). *Verzorgenden IG in beeld: Samen werken aan een duidelijke stem en betere positie voor de beroepsgroep*. V&VN. Geraadpleegd op 24 september 2025, van https://www.venvn.nl/media/gngjvyr1/verzorgendenig_in_beeld_onderzoeksrapport_2021_1.pdf
- Zorg en Welzijn Plein (2022). *Animatie om jongeren te enthousiasmeren voor zorg en welzijn*. Geraadpleegd op 24 september 2025, van <https://zorgenwelzijnplein.nl/nieuws/animatie-om-jongeren-te-enthousiasmeren-voor-zorg-en-welzijn>